

כבוד אב ואם ושבֿת

נאמר בסעודה דרעווא פ' יתרו תשע"ב בבהמ"ד בני יששכר, בערטש, בארא פארק

הרב מנחם רוקח

ג) וכן הברכה של שבת (ויברך א' את יום השביעי) מושפע בריבוי על זה שלובש בגדי שבת. כן מצינו בברכת יצחק ליעקב שלקחה רבקה את בגדי "החמודות" וַתִּלְבַּשׁ את יעקב, כדי שיחול הברכה בבגדים חשובים. וכן שבת חל ברכת שבת (ויברך א' את יום השביעי) על יהודי לבוש בגדי שבת.

ויש לרמוז "וַתִּלְבַּשׁ" בגימט' כבוד שבת (עם ד' אותיות כבוד), שיצחק ה' ת"ח שהוא בבחינת שבת. בזה"ק "ונפש דתלמיד חכם את קריאת שבת מלכא" (פ' צו דף כט. ובהסולם אות ס"ב).

בברכות מז: "שנים ושבֿת מצטרפין, ושבֿת גברא הוא? אלא שני תלמידי חכמים המחדדין זה את זה בהלכה". ולמה אמר "ושבת"? לפי שת"ח הוא בבחינת שבת.

ומעניין מה שאיתא במדרש פליאה אות צ"א, "אמר בלעם לבלק האיך אקללם הלא הם לובשים בגדי שבת ויום טוב". פירוש, הלא חל עליהם ברכה בזה שבשבֿת לובשין בגדי שבת, ואין כח ביד בלעם לבטל ברכה זאת.

ד) ויובן בזה (דכל כיבוד או"א שייך לקדושת שבת) השכר עבור קיום מצות כיבוד אב ואם "למען יאריכון ימך". איפה יש בזה מדה כנגד מדה? עפ"י הנ"ל (דלמדן ענינו כבוד או"א מכבוד שבת) י"ל דבשבת יש בשמירת שבת שכר אריכות ימים. במזמור שיר ליום השבת, בהמשך ה' מלך גאות לבש, מסיים עדותך נאמנו מאד לביתך נאווה קדש ה' לאורך ימים (תהלים צג). בספרו של ק"ז נועם אלימלך, מובא בסידור צלותא דאברהם (טשכנוב, על שחרית שבת) פי' "עדותך" קאי על שבת קדש, שכנסת ישראל הם העדות שהקב"ה ברא את העולם, והשכר על זאת אריכות ימים.

בגמ' שבת (ק"ט): תניא ר' אמי בר יהודא אומר שני מלאכי השרת מלוין לו לאדם בערב שבת מבית הכנסת לביתו... וכשבא לביתו ומצא נר דלוק ושלחן ערוך מטתו מוצעת מלאך טוב אומר יהי רצון שתהא לשבת אחרת כך... ובשבת

בבעה"ט על הפסוק כבוד את אביך ואת אמך, סמך כבוד אב ואם לשבת לומר לך כשם שחייב לכבד את השבת כך חייב לכבד אביו ואמו, ותמה בעטרות אדר וכן בהשל"ה דתלי תניא בדלא תניא, דכיבוד או"א הלא כתוב בחומש בהדיא, וכ' דצריך לגרוס איפכא דחייב לכבד את השבת כמו שחייב כבוד או"א, והיינו מלביש ומכסה מאכיל ומשקה, וכמו כן השבת צריך לכבדו במאכל ובמשתה ובכסות נקי'.

על דרך שמצינו בתנחומא פ' כי תצא: כתיב בשבת "זכור" את יום השבת לקדשו, וכתוב "זכור" את אשר עשה לך עמלק, זכור של עמלק על שלחן ריקה, וזכור של שבת על שלחן מלאה כל טוב.

והרי זה פשוט דמה דכתיב בחומש חשוב יותר ממה דכתיב בישעי' "וכבדתו". ובפ' ואתחנן כ' שם הבעה"ט לימוד ממקור של כבוד או"א על שבת.

ב) ומ"מ נר' שלא צריך להפך הגירסא שלפנינו בפ' יתרו, דבשבת קדש הכבוד שמכבדין את השבת נעשה בהרגש קדושה, וכמו דכתיב בישעי' (נח:ג-ד) וקראת לשבת ענג לקדוש ה' מכובד וכבדתו... הקב"ה קורא את שבת "יום קדשי". ובקשר זה צריכים לכבד את השבת בכסות נקי' ומאכל ומשתה. ברמב"ם דכבוד קאי על לבוש, וענג קאי על מאכל ומשתה, ובשניהם יש הרגש קדושה "ביום קדשי", ומסתבר כשיהודי לובש בגדי שבת לובש בכוונה לקיים מצות "וכבדתו" שעפ"י הרמב"ם קאי על לבושי שבת.

זכורני בצדיק אחד שכל ערב שבת קודם מנחה בא אחד מתלמידיו להלביש עליו הבגד העליון של שבת ויחד הלכו לבהמ"ד, והי' לו על זה חזקה, פעם הביע שמרגיש קדושה עליונה קדושת שבת בהלבשה זו שאין דוגמתה. הצדיק הנ"ל לא הי' זקן מופלג להצריך סעד ללבוש בגד עליון שלו, בלי ספק הי' אז הרגש קדושה עליונה, קדשת שבת, לשניהם המולבש והמלביש.

שני' ג"כ אומר כך, וכן המשך שבתים הרבה, הרי יש בזה ברכת אריכות ימים.

ואולי זאת הכוונה גם בגמ' דף קיח: "אלמלא משמרין ישראל שתי שבתות כהלכתן מיד נגאלים", דלכא' אם יש בשמירת שבת סגולת הגאולה למה לא יהנה שבת אחד? אלא הכוונה דמתברכין ע"י המלאך יה"ר שתהא כן לשבת אחרת, וכן בהמשך עוד.

ולכן המכבד אביו ואמו בהרגש קדושת שבת שיש בקדושתה אריכות ימים, מתברך באריכות ימים מדה כנגד מדה.

ומעניין שכיבוד אם בהמשך לקדושת שבת מצינו אצל שרה ורבקה, ויבאה יצחק (את רבקה) האהלה שרה אמו (בראשית כד:טז), "והרי היא שרה אמו, כלומר ונעשית דוגמת שרה אמו, שכל זמן ששרה קיימת ה' נר דלוק מערב שבת לערב שבת... ומשמתה פסקו, וכשבאת רבקה חזרו" (רש"י מב"ר ס:טז).

האזן קשבת שומע כאן קיום כיבוד אם וכיבוד שבת יחד, ובלי ספק שייכים זה לזה. ומעניין שיש מספרים מספר פרקים בכל פרשה: [ועל פליטת סופריהם" סופרים אותיות (ופסוקים) שבתורה] שפסוק זה "ויבאה יצחק האהלה שרה אמו" מספר פסוק ס"ז בפרק כ"ד המתחיל "ואברהם זקן בא בימים" ומסיים בהמשך על רבקה, ואין שם שום הפסק של פ' (פתיחה) או ס' (סתימה). ופרק זה (גם הפרשה) היותר ארוך מכל פרשיות שבחומש בראשית. אולי רומז (ההתחלה והסיום) על אריכות ימים.

[בכל ה' חומשי תורה מצינו פ"ט פסוקים בחומש במדבר פרק ז'; ס"ט פסוקים בחומש דברים כ"ח; ג"ט פסוקים בחומש ויקרא פרק י"ג; ג"ז פסוקים בחומש ויקרא פרק י"ד. מיהו בחומש בראשית פרק כ"ד היותר גדול, ס"ז פסוקים. וע' תורה שלמה פ' צו במילואים אות י"ב על מספר הפסוקים שבתורה, מספר תבות, ומספר אותיות, עכ"פ בחומש בראשית פרק כ"ד גם הפרשה יש מספר פסוקים יותר מבשאר פרקים].

ה) אינני יכול להתאפק מלספר גירסא דינקותא בכבוד אב שנתרגש בקדושה. זה אתרחיש בבהמ"ד עליון. ה' כמו ששה צעירי תלמידים (ואני בתוכם) שה' להם מדריך איך לחדש חידושי תורה, המדריך שלנו ה' הרב שרגא משה קלמונוביץ בן הגאון ר' אברהם ראש ישיבת מיר בפלעטבוש. (ר' שרגא משה הנ"ל ה' אחר שנים הגאון ראש הישיבה במיר, כבר ה' "המדריך" הזה כולל יונגערמאן בן משפחה). יום אחד בא אביו הה"ג ר' אברהם קלמונוביץ זצ"ל לבקר, זה ה' בחדר האוכל ועליו מנעלים גדולים (שקורין שטייול) מלא שלג. וישב על ספסל, ובנו ר' שרגא משה (ז"ל) ישב על הרצפה והעביר המנעלים מרגלי אביו, באופן שלא יטריח אביו אפ' בזיז כל שהוא. אביו ה' נראה חיוך על פניו, כנראה ה' נהנה איך בנו יקיים כיבוד אב בהידור יתירה.

בלי ספק ה' לו אז לר' שרגא משה כוונה קדושה, כמו יהודי ירא וחרד מניח תפילין.

בקידושין דף לא. "בשעה שאמר הקב"ה אנכי ולא יהי' לך אמרו אומות העולם לכבוד עצמו הוא דורש, כיון שאמר כבוד את אביך ואת אמך חזרו והודו לדברות הראשונות". הכוונה י"ל שהודו שיש באנכי לא רק כבוד עצמו אלא גם כבוד אב ("שלשה שותפין הן באדם, הקב"ה ואביו ואמו", שם דף ל:). ולכן יש גם בכבוד אב ואם הרגש קדושה "אנכי".

נראה להביא רא' להנחה דלעיל דיש בכבוד שבת ללמד גם על כבוד או"א, דהנה כששלחה רבקה את יעקב ללבן להצילו מיד עשו, "וישבת עמו ימים אחדים", ויעקב אמר ללבן אעבדך שבע שנים, כ' רש"י "הם ימים אחדים שאמרה לו אמו". כ' ק"ז בבני יששכר במאמר השבתות, ובאגרא דכלה פ' ויצא, בשם מבשר צדק, דימים היינו שנה (כמו ימים תהי' גאולתו), אחדים היינו שנה של שבתים (שבת נקרא אחד, רזא דאחד), היינו שס"ה שבתים, שהם ז' שנים.

נמצא דע"י מספר שבתים (שס"ה) בזה קיים כיבוד אב, בזה קיים מה שאמרה לו אמו.

